Lietas arhīva Nr. A42-00555-24/21
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:0718.A420212623.5.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 18.jūlijā

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Ilona Petrovska,
piedaloties /pers. A/ un Tieslietu ministrijas pilnvarotajai pārstāvei /pers. B/,
atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru papildus tiktu atlīdzināti mantiskie zaudējumi un nemantiskais kaitējums.

Aprakstošā daļa

[1] Ar spēkā stājušos Rīgas pilsētas tiesas 2022. gada 26. oktobra lēmumu izbeigts kriminālprocess Nr. Numurs pieteicēja /pers. A/ apsūdzībā.

Pieteicējs vērsās Tieslietu ministrijā (turpmāk – ministrija), lūdzot atlīdzināt kriminālprocesā nodarītos zaudējumus: izdevumus par sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Eiroeksperts" (turpmāk – SIA "Eiroeksperts") ekspertīzes atzinuma sagatavošanu 200 latus (284,57 *euro*), nesaņemto darba samaksu sabiedrībā ar ierobežotu atbildību "/Nosaukums A/" (turpmāk – SIA "/Nosaukums A/") 48 000 latus (68 297,57 *euro*), negūto ienākumu kompensāciju 423 500 *euro*, atlīdzināt nemantisko kaitējumu 164 000 *euro* apmērā, kā arī publiski atvainoties par nepamatotu kriminālprocesu.

Ministrija ar 2023.gada 7.augusta lēmumu Nr. 1-4.3/14 atvainojās pieteicējam, daļēji atlīdzināja nemantisko kaitējumu 996 *euro* un noraidīja prasījumu par zaudējumu atlīdzināšanu. Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

Pieteicējs nav pierādījis zaudējumu nodarīšanas faktu. Ja pieteicējs vēlas saņemt labvēlīgu administratīvo aktu, paša pieteicēja interesēs ir sniegt iestādei detalizētāku informāciju, kā arī pēc iespējas iesniegt pierādījumus, kas to apliecina. Personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess, nav jāpierāda savs nevainīgums nedz tiesai, nedz sabiedrībai. Privāttiesiska rakstura aizskārums risināms vispārējās jurisdikcijas tiesā, vēršoties pret konkrētu privāto tiesību subjektu. Savukārt atbildība par publikāciju saturu un ar tām nodarīto iespējamo kaitējumu gulstas uz plašsaziņas līdzekļiem, nevis valsti.

Pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus, kas apliecinātu, ka viņa aizturēšana būtu atzīta par prettiesisku. Nav pamata atzīt, ka pieteicējam piemērotais drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā – būtu atzīstams par tādu kaitējumu raksturojošo apstākli, par kuru nosakāms papildu atlīdzinājums, jo no lietas materiāliem neizriet, ka drošības līdzekļa piemērošana radīja pieteicējam nelabvēlīgas sekas. Piedalīšanās kriminālprocesā bija ierobežojums, kas pieteicējam bija jāpacieš sabiedrības interešu vārdā. Izskatāmās lietas ietvaros ministrija nav tiesīga izvērtēt kriminālprocesu veicošo amatpersonu rīcību. Ja persona vēlas saņemt atlīdzinājumu par procesa virzītāja prettiesiskām darbībām kriminālprocesā, ir jābūt kriminālprocesa ietvaros pieņemtam galīgam nolēmumam, kur ir atzīts kādas amatpersonas darbības prettiesiskums.

SIA "/Nosaukums B/" izziņas saturs liecina par iespējamo vienlīdzīgu tiesību principa pārkāpumu un nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu attiecībā uz pieteicēju no SIA "/Nosaukums B/" puses, nevis par pieteicēja reputācijas aizskārumu. Ja pieteicējs uzskata, ka kriminālprocesa dēļ konkrētas personas ir apšaubījušas viņa reputāciju, viņam ir tiesības šāda aizskāruma gadījumā vērsties pret šīm personām civilprocesuālā kārtībā. Pats kriminālprocesa ierosināšanas un izmeklēšanas fakts nerada pieteicējam tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu. Pieteicēja norādes par izplatīto informāciju plašsaziņas līdzekļos nav vērtējamas kā kaitējumu raksturojošs apstāklis, kā arī nav ņemams vērā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanā.

Pieteicējam nodarīto nemantisko kaitējumu raksturo nepamatots kriminālprocesa garums, apsūdzības uzrādīšana par mazāk smaga noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, brīvības ierobežošana uz trijām dienām un kriminālprocesa izbeigšana pirmās instances tiesā.

Pieteicējam atlīdzība par nepamatotu brīvības ierobežošanu nosakāma 96 *euro* apmērā.

Salīdzinot Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2014. gada 15. janvāra spriedumā lietā Nr. C27187209, Kurzemes apgabaltiesas 2015. gada 9. februāra spriedumā civillietā Nr. C36046414, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015. gada 4. novembra spriedumā civillietā Nr. C27115815, Tieslietu ministrijas 2019. gada 18. janvāra lēmumā Nr. 1?4.3/1, 2019. gada 30. oktobra lēmumā Nr. 1?4.3/34 un ministrijas 2022. gada 12. augusta lēmumā Nr. 1-4.3/11 nemantiskā kaitējuma raksturojošos apstākļus un personai atlīdzinātos nemantisko kaitējumu apmērus un nekonstatējot citus kaitējumu raksturojošus apstākļus, par atbilstīgu nodarītā nemantiskā kaitējuma atlīdzību atzīstami 900 *euro*.

[2] Nepiekrītot ministrijas lēmumam, pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņai tiktu papildus atlīdzināti zaudējumi un nemantiskais kaitējums. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

Pieteicēja ieskatā ir pārkāptas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (turpmāk – Konvencija) noteiktās pieteicēja tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā. Pieteicēja kriminālvajāšana ilga 12 gadus, kas uzskatāms par nenormāli ilgu laiku. Policijas un prokuratūras darbība bija prettiesiska.

No nolēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu izriet, ka SIA "Eiroeksperts" veiktā ekspertīze kriminālprocesā pierāda nozīmīgus faktus, līdz ar to pieteicējam pienākas zaudējumu atlīdzinājums par SIA "Eiroeksperts" ekspertīzes atzinuma sagatavošanu 200 lati (284,57 *euro*).

Pieteicējam pienākas nesaņemtā darba samaksa 68 297,85 *euro* 6% gadā, jo pieteicējs tika atlaists no darba SIA "/Nosaukums A/", kā arī nesaņemtā ienākumu kompensācija 423 500 *euro*, jo pieteicējs netika pieņemts darbā SIA "/Nosaukums C/", jo tika izpausta informācija par kriminālprocesu pret pieteicēju.

Pieteicēja ieskatā nevainīguma prezumpcija kriminālprocesā attiecībā uz pieteicēju netika piemērota. Proti, pieteicējs Rīgas tiesas apgabala prokuratūrai vairākas reizes nosūtīja prasību pārtraukt kriminālprocesu, savukārt Rīgas tiesas apgabala prokuratūra atteica izbeigt kriminālprocesu.

Par nepamatotu brīvības ierobežojumu pieteicējam atlīdzinājumu vajadzēja piešķirt pamatojoties uz pieteicēja reālajiem ienākumiem nevis minimālo algu, kas 2010. gada 26. oktobrī nebija 500 *euro*. Par nepamatotu brīvības ierobežojumu (divām naktīm) pienākas arī nemantiskais kaitējums 14 000

euro apmērā. Tā kā tiesa un prokuratūra atzina, ka pieteicējs nav izdarījis noziedzīgu nodarījumu, tad jebkura policijas vardarbīgā rīcība pret pieteicēju ir prettiesiska, tostarp pieteicēja aizturēšana. Par nelikumīgo aizturēšanu pieteicējam būtu jāatlīdzina 7000 euro 6% no 2010. gada 26. oktobra līdz naudas saņemšanas dienai.

Pieteicējs nepiekrīt, ka viņam nepienākas kaitējuma atlīdzinājums par nepamatoti piemērotajiem drošības līdzekļiem, jo tie liedza pieteicējam nodarboties ar viņa profesionālo darbību – ceļot uz starptautiskām izstādēm, pirkt un pārdot autortiesības.

Ministrija nepamatoti atsakās pieprasīt krimināllietas materiālus, lai gan tajos ir visas publikācijas un raksti, kas pierāda pieteicējam nodarīto morālo kaitējumu 120 000 *euro*. Pretēji ministrijas norādītajam, pieteicējs sevi uzskata par publisku personu.

[3] Tiesā saņemtajā rakstveida paskaidrojumā ministrija pieteikumu atzīst daļā par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 600 *euro* apmērā, bet pārējā daļā lūdz to noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā konstatēto. Papildus ministrija argumentē turpmāk minēto.

Pieteicējs pats izvēlējies neatkarīgu ekspertu un viņa sniegtos maksas pakalpojums pēc savas iniciatīvas, līdz ar to nav konstatēta Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 7. pantā noteiktā cēloņsakarība starp pieteicējam radušos kaitējumu un procesa virzītāja rīcību. Turklāt arī pieteikumam nav pievienoti pierādījumi, ka pieteicējs ir veicis SIA "Eiroeksperts" ekspertīzes atzinuma apmaksu.

Ne visu nepieciešamo informāciju var iegūt iestāde. Ja pieteicējs vēlas saņemt labvēlīgu administratīvo aktu, paša pieteicēja interesēs ir sniegt iestādei detalizētāku informāciju, kā arī pēc iespējas iesniegt pierādījumus, kas to apliecina. Procesa dalībniekiem ir līdzdarbības pienākums, proti, pienākums atbilstoši savām spējām piedalīties pierādījumu savākšanā. Līdzdarbības pienākums ir nozīmīgs, jo var būt gadījumi, kad tikai procesa dalībnieki zina, vai par kādu būtisku lietas faktisko apstākli pierādījumi pastāv un kādi tie tieši varētu būt. Pieteicējs nav aktīvi līdzdarbojies un iesniedzis pierādījumus, kas ļautu konstatēt zaudējumu atlīdzināšanai nepieciešamos faktus.

Kriminālprocesa obligātuma princips noteic, ka amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, ikvienā gadījumā, kad kļuvis zināms kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un pamats, ir pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesu un novest to līdz Krimināllikumā paredzētajam kriminmāltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam. Kriminālprocesa uzsākšana ir procesa virzītāja imperatīvs pienākums, nevis izvēle. Turklāt pēc kriminālprocesa uzsākšanas procesa virzītājam jāpārbauda ar kriminālprocesa līdzekļiem un metodēm visas ziņas, kas iespējams, satur noziedzīgu nodarījumu. Pieteikums par kriminālprocesa izbeigšanu nedod pieteicējam tiesības paļauties, ka kriminālprocess tiks izbeigts, pamatojoties uz iepriekš minētā pieteikuma pamata. Savukārt procesa virzītāja atteikums izbeigt kriminālprocesu nevar tikt uzskatīts par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, jo nevainīguma prezumpcija tiek pārkāpta, ja tiesas nolēmums vai publiskas personas izteikumi atspoguļos viedokli par personas vainu vēl pirms vaina tiek pierādīta saskaņā ar likumu. Atlīdzināšanas likuma 6. pants nošķir terminus "prettiesisks" un "nepamatots". Ņemot vērā, ka pret pieteicēju ierosinātais kriminālprocess ir atzīstams par nepamatotu, par tādām (nepamatotām) ir atzīstamas arī visas tajā pret pieteicēju veiktās darbības, tostarp pieteicēja aizturēšana kriminālprocesā.

Atlīdzināšanas likums garantē visām personām vienlīdzīgu atlīdzības apmēru par nepamatotu brīvības ierobežošanu, paredzot konstantu nemantiskā kaitējuma kompensāciju par personas brīvības ierobežošanu, kas aprēķināma matemātiski atbilstoši brīvības ierobežojuma ilgumam un attiecīgajā brīdī valstī noteiktajai minimālajai mēnešalgai. Likumdevējs lēmējiestādei nav piešķīris rīcības brīvību nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma par nepamatoto brīvības ierobežošanu apmēra noteikšanā, tā vietā paredzot, ka atlīdzinājuma apmērs ir nosakāms Atlīdzināšanas likuma 15. panta trešajā un ceturtajā daļā noteiktajā kārtībā.

Tiesu praksē ir atzīts, ka visos gadījumos nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanas priekšnoteikums ir tas, ka tiesību aizskārums ir būtisks. Nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmēru, ir būtiski noskaidrot, cik nozīmīgas ir aizskartās tiesības un ar likumu aizsargātās intereses. No Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2014. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. C27187209, Rēzeknes tiesas 2018. gada 10. aprīļa sprieduma civillietā Nr. C26188417, Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 15. oktobra sprieduma administratīvajā lietā Nr. A420143619, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015. gada 4. novembra sprieduma civillietā Nr. C27113815, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018. gada 5. februāra sprieduma lietā Nr. C12172413, Administratīvās apgabaltiesas 2020. gada 30. jūnija sprieduma lietā Nr. A420289618, Administratīvās rajona tiesas 2020. gada 20. jūnija sprieduma lietā Nr. A42022119 redzams, ka nemantiskā kaitējuma apmērs tiek noteiks, ņemot vērā visus konstatētos kaitējuma raksturojošos apstākļus kopumā.

Ministrija atzīst, ka taisnīga krimināltiesisko attiecību noregulējuma sasniegšana kriminālprocesā nav notikusi saprātīgā termiņā, līdz ar to par atbilstīgu pieteicējam nodarītā nemantiskā kaitējuma atlīdzību papildus pārsūdzētajā lēmumā noteiktajai nemantiskā kaitējuma atlīdzībai, atzīst 600 *euro*.

Motīvu daļa

[4] Konkrētajā lietā nav strīda par to, ka ir iestājies Atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 2.punktā paredzētais apstāklis, kas noteic, ka fiziskajai personai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu, ja kriminālprocess pilnībā izbeigts personu reabilitējošu apstākļu dēļ.

Ministrija daļēji apmierinājusi pieteicēja atlīdzinājuma prasījumu. Savukārt pieteicējs uzskata, ka viņam atlīdzinājums piešķirams lielākā apmērā.

Ministrija savos rakstveida paskaidrojumos tiesai ir atzinusi pieteicēja prasījumu par papildus nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 600 *euro* apmērā saistībā ar kriminālprocesa ilgumu.

Līdz ar to, lietā izvērtējams, vai pieteicējam ir piešķirams atlīdzinājums viņa lūgtajā apmērā, proti, papildus ministrijas piešķirtajam atlīdzinājuma apmēram.

[5] Tiesa precizē pieteicēja prasījuma apmēru, ņemot vērā, ka savos pieteikuma papildinājumos pieteicējs papildus lūdza atlīdzināt ārstniecības izdevumus saistībā ar veselībai nodarīto kaitējumu kopsummā 14 280 *euro*.

Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 11.panta 1.punktam, veselībai nodarītais kaitējums ir pieskaitāms pie nemantiskā kaitējuma.

Līdz ar to tiesa konstatē, ka papildus ministrijas lēmumā piešķirtajam atlīdzinājumam, pieteicējs lūdz tiesu atlīdzināt viņam nodarīto nemantisko kaitējumu: par nepamatotu brīvības ierobežojumu, pamatojoties uz pieteicēja reālajiem ienākumiem, nevis minimālo algu, kas 2010. gada 26. oktobrī nebija 500 *euro*, par nepamatotu brīvības ierobežojumu (divām naktīm) 14 000 *euro* apmērā, par nelikumīgo aizturēšanu 7000 euro 6% no 2010. gada 26. oktobra līdz naudas saņemšanas dienai, par veselībai nodarīto kaitējumu 14 280 *euro,* kā arī mantiskos zaudējumus: par SIA "Eiroeksperts" ekspertīzes atzinuma sagatavošanu 200 lati (284,57 *euro*), nesaņemto darba samaksu 68 297,85 *euro* 6% gadā, jo pieteicējs tika atlaists no darba SIA "/Nosaukums A/", nesaņemto ienākumu kompensāciju 423 500 *euro*, jo pieteicējs netika pieņemts darbā SIA "/Nosaukums C/", jo tika izpausta informācija par kriminālprocesu pret pieteicēju.

[6] Pieteicējs norādījis, ka ministrija nepamatoti nav izprasījusi no Rīgas pilsētas tiesas un prokuratūras visus krimināllietas materiālus. Šādu lūgumu pieteicējs izteica arī tiesas sēdē.

Tiesa vērš pieteicēja uzmanību, ka krimināllietas materiālu izprasīšana pilnā apjomā vai daļēji, gadījumos, kad pieteikts atlīdzinājuma prasījums, ir atkarīga vienīgi no personas pieteiktajiem prasījumiem.

Atlīdzināšanas likuma 6. panta otrā daļa noteic, ka iestādes, prokuratūras, tiesas vai Kontroles dienesta rīcība šā likuma izpratnē ir nepamatota, ja tā lēmums pieņemšanas brīdī ir atbildis tiesību normām, taču vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem.

Izskatāmajā gadījumā iestājies Atlīdzināšanas likuma 4. panta pirmās daļas 2. punkts, proti, kriminālprocess pilnībā izbeigts personu reabilitējošu apstākļu dēļ.

Ņemot vērā, ka izskatāmajā gadījumā visā kriminālprocesa laikā, kā to tiesa sēdē atzina arī pats pieteicējs, neviena atsevišķa procesuālā darbība vai lēmums netika atzīti par prettiesiskiem, kā arī kriminālprocess kopumā nav atzīts par prettiesisku, tiesa atzīst, ka ministrija pamatoti, atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 6. panta otrajā daļā noteiktajam, atzina to par nepamatotu un līdz ar to vērtēja to kopsakarā. Līdz ar to arī pieteicēja prasījumi par atsevišķām kriminālprocesa darbībām vai pieņemtajiem lēmumiem nav vērtējami atsevišķi, bet vienīgi kopsakarā ar visu kriminālprocesu.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka šādā gadījumā visu krimināllietas materiālu izprasīšana nav objektīvi nepieciešama. Vienlaikus tiesai nav pamata apšaubīt, ka, lemjot par pieteicēja pieteiktajiem atlīdzinājuma prasījumiem, iestādei vai tiesai var rasties nepieciešamība izprasīt no krimināllietas materiāliem kādu konkrētu dokumentu.

No lietas materiāliem tiesa konstatē, ka ministrija ar 2023. gada 14. jūnija vēstuli (*lietas 41.-42. lapa*) pieprasīja Rīgas pilsētas tiesai informāciju no krimināllietas Nr. Numurs materiāliem un Rīgas pilsētas tiesa no krimināllietas materiāliem izsniegusi 2012.gada 1.marta iesnieguma, atteikuma no apsūdzības, lēmuma par atbrīvošanu no īslaicīgās aizturēšanas vietas un aizturēšanas protokola kopijas (*lietas 55.-67. lapa*).

Līdz ar to tiesa noraida kā nepamatotu pieteicēja argumentu par visu krimināllietas materiālu izprasīšanu no Rīgas pilsētas tiesas un prokuratūras.

I

Par mantiskā kaitējuma atlīdzinājumu

[7] Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 9. panta pirmā daļā noteiktajam, zaudējuma atlīdzinājuma tiesisko pamatu un atlīdzības apmēru pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem.

Atlīdzināšanas likuma 10. panta pirmā daļa noteic, ka zaudējums šā likuma izpratnē ir mantiski novērtējams pamatums, kas privātpersonai radies iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ kriminālprocesā vai administratīvo pārkāpumu lietvedībā.

Savukārt minētā likuma 7. pants noteic, ka tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesisko vai nepamatoto rīcību un privātpersonai nodarīto kaitējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcību un tās radīto laika ziņā vēlāk sekojošo kaitējumu, proti, minētā rīcība radījusi un noteikusi kaitējuma iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šo kaitējumu.

Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 12. panta pirmo daļu, zaudējuma apmēru nosaka, novērtējot pierādījumus, uz kuriem pamatoti administratīvā procesa dalībnieku prasījumi.

No minētajam tiesību normām izriet, ka personai, ja tai radušies mantiskie zaudējumi, jāiesniedz pierādījumi, kas apliecina zaudējumu rašanos un to apmēru, kā arī cēloņsakarību. Zaudējuma apmēru nosaka, novērtējot pierādījumus.

[8] Pieteicējs lūdz atlīdzināt mantiskos zaudējumus par SIA "Eiroeksperts" ekspertīzes atzinuma sagatavošanu. Pieteicējs ministrijai nebija iesniedzis pierādījumus, ka ir veicis SIA "Eiroeksperts" ekspertīzes atzinuma apmaksu 200 latu apmērā. Pieteicējs ministrijai paskaidroja, ka SIA "Eiroeksperts" ekspertīzes atzinums un tā apmaksas čeka orģināls atrodas krimināllietas Nr. Numurs materiālos (*lietas 52.* lapa), bet pats neiesniedza ne čeka kopiju, ne arī iesaistījās pierādījumu savākšanā, pats izprasot no krimināllietas materiāliem attiecīgo dokumentu. Čeka, kas apliecina minēto zaudējumu rašanos, kopiju pieteicējs iesniedza tikai tiesas sēdē, nepaskaidrojot, kas liedza minēto dokumentu iesniegt ministrijai.

[8.1] Kriminālprocesa likumā ir noteikta kārtība, lai procesa virzītājs varētu nodrošināt krimināllietā likuma prasībām atbilstošu eksperta atzinumu.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 27. panta pirmajai daļai procesa virzītājs ir amatpersona vai tiesa, kas konkrētajā brīdī vada kriminālprocesu. Līdz ar to jautājums par ekspertīzes nozīmēšanu ir vienīgi procesa virzītāja kompetencē, savukārt apsūdzētajai personai nav pienākums nodrošināt ekspertīzes veikšanu par saviem līdzekļiem.

No lietas materiāliem tiesa konstatē, ka ministrija ar 2023. gada 14. jūnija vēstuli (*lietas 41.-42. lapa*) pieprasīja Rīgas pilsētas tiesai no krimināllietas Nr. Numurs tostarp informāciju, vai kriminālprocesa ietvaros procesa virzītājs uzdevis pieteicējam veikt ekspertīzi SIA "Eiroeksperts" un vai tās apmaksu apliecinoši dokumenti atrodas krimināllietas materiālos, izsniedzot minēto faktu apliecinošu dokumentu atvasinājumu.

No Rīgas pilsētas tiesas izsniegtajiem dokumentiem (*lietas 55.-67. lapa*) var secināt, ka krimināllietas Nr. Numurs materiālos nav procesa virzītāja lēmuma vai uzdevums pieteicējam par saviem līdzekļiem veikt ekspertīzi, kā arī krimināllietas materiālos neatrodas minētās ekspertīzes apmaksu apliecinošs dokuments. Tiesai nav pamata apšaubīt Rīgas pilsētas tiesas sniegto informāciju un rīcību, no pieprasītās informācijas kopuma izsniedzot tikai tos materiālus, kas ir tās rīcībā.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst par pamatotu ministrijas secinājumu, ka minētās ekspertīzes veikšana ir bijusi paša pieteicēja izvēle un tai nav tiešas saistības ar kriminālprocesa izbeigšanu.

[8.2] Pieteicējs norāda, ka no lēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu izriet, ka SIA "Eiroeksperts" veiktā ekspertīze kriminālprocesā pierāda nozīmīgus faktus un bijis galvenais pierādījums kriminālprocesa izbeigšanai, tādējādi pieteicējam atlīdzināma summa, kas samaksāta par minētā ekspertīzes atzinuma sagatavošanu.

No lietas materiāliem tiesa konstatē, ka Rīgas tiesas apgabala prokuratūras 2022. gada 20. oktobra lēmumā "Par atteikšanos no apsūdzības Kriminālprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 1. punkta un 459. panta kārtībā" (*lietas 60.-67. lapa*) norādīts, ka pieteicēja aizstāve 2016.gada 7.jūnija tiesas sēdē iesniedza tiesai pievienošanai pie krimināllietas materiāliem 2013. gada 15. augusta SIA "Eiroeksperts" veikto Betacam SP kasešu novērtējumu, jo, aizstāves ieskatā, procesa virzītājs nav novērtējis noziedzīga objekta vērtību uz 2010.gada 26.oktobri. No objekta vērtības ir atkarīga noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija.

Vienlaikus no minētā lēmuma tiesa konstatē, ka SIA "Eiroeksperts" ekspertīzes atzinums nav bijis pamats Rīgas tiesas apgabala prokuratūras lēmumam par atteikšanos no apsūdzības, pamatojoties uz kuru Rīgas pilsētas tiesa pieņēma lēmumu izbeigt kriminālprocesu. Proti, Rīgas tiesas apgabala prokuratūra lēmumā "Par atteikšanos no apsūdzības kriminālprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 1. punktu un 459. panta kārtībā" norādīts, ka nav apstiprinājušās visas noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes, proti, - subjektīvā puse -, jo nav pierādīts, ka pieteicējs apzinājās, ka 2009. gada 1. novembra līgums starp /Nosaukums D/ un /Nosaukums E/ ir viltots, tāpat nav identificējams noziedzīga nodarījuma priekšmets, līdz ar ko nevienam ar pieteicēja rīcību nav radīts reāls kaitējums, proti, iztrūkst noziedzīgā nodarījuma objekts.

No minētā lēmuma tiesa arī konstatē, ka izņemtās kasetes bija nodotas atbildīgajā glabāšanā /Nosaukums A/, kas pēc tam tika nodotas tā jaunam

tiesību īpašniekam /Nosaukums F/, kam ir tiesības prasīt kompensāciju par pieteicēja nodarītajiem zaudējumiem, tādējādi piekļuve minētajām kasetēm nebija brīvi iespējama. Pieteicējs nepaskaidroja, kādā veidā ieguva minētās kasetes, lai nodotu tās ekspertu rīcībā. Līdz ar to nav gūstama pārliecība, vai ekspertīze veikta tieši konkrētajām, kriminālprocesā izņemtajām, kasetēm.

Ievērojot minēto tiesa secina, ka neatkarīgu ekspertu sniegto maksas pakalpojumu izvēle bija pieteicēja paša iniciatīva, turklāt pieteicēja iesniegtais ekspertīzes atzinums nav bijis par pamatu kriminālprocesa izbeigšanai. Proti, kriminālprocess ir izbeigts pavisam uz cita pamata – nav pierādīta subjektīvā puse, kā arī noziedzīga nodarījuma priekšmeta neesības dēļ (nav iespējams identificēt, ir zudis), nevis tādēļ, ka tā vērtība nesasniedz attiecīgā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijas vērtību.

Tādējādi nav konstatējama cēloņsakarība starp pieteicējam radušos zaudējumu un procesa virzītāja rīcību.

[8.3] Ņemot vērā iepriekš norādīto, tiesa nekonstatē pamatu atlīdzināt pieteicējam izdevumus par SIA "Eiroeksperts" veikto ekspertīzi 200 lati (284,57 *euro*).

[9] Pieteicējs lūdz atlīdzināt nesaņemto darba samaksu 68 297,85 *euro* 6% gadā, jo pieteicējs tika atlaists no darba SIA "/Nosaukums A/". Pieteicējs iesniegumā ministrijai norāda, ka SIA "/Nosaukums A/" valdes locekļa amatā iepriekš saņēma 2000 latu algu mēnesī, kas krimināllietā tika konstatēts kā faktiskais apstāklis. Tā kā pieteicējs tika atlaists no darba SIA "/Nosaukums A/", tad pieteicējs uzskata, ka viņam atlīdzināma nesaņemtā darba alga par diviem gadiem – 68 297,85 *euro* apmērā.

[9.1] No lietas materiāliem tiesa konstatē, ka ministrija ar 2023. gada 20. maija vēstuli Nr. 1-24/1608 (*lietas 45.-47.lapa*) aicināja pieteicēju iesniegt pierādījumus, kas apliecina pieteicējam kriminālprocesā nodarītā zaudējumu atlīdzinājuma tiesisko pamatu un atlīdzības apmēru.

Pieteicējs paskaidroja (*lietas 52.-54. lapa*), ka SIA "/Nosaukums A/" ir likvidēta, līdz ar to nevar iesniegt darba devēja izziņu par nesaņemto darba samaksu. Vienlaikus pieteicējs norādīja, ka krimināllietas Nr. Numurs materiālos ir SIA "/Nosaukums A/" īpašnieka nopratināšanas protokols, kas pierāda, ka pieteicēja darba tiesiskās attiecības izbeigtas tiešā cēloņsakarībā ar nepamatoto kriminālprocesu.

Ministrija ar 2023. gada 21. jūnija vēstuli Nr. 1-24/1935 (*lietas 39.-40. lapa*) atkārtoti aicināja pieteicēju iesniegt attiecīgus pierādījumus.

Tiesas sēdē pieteicējs paskaidroja, ka vadīja SIA "/Nosaukums A/" un ieņēma ģenerāldirektora amatu ar algu 2000 latu mēnesī.

Tiesa konstatē, ka pieteicējs ne tiesai, ne ministrijai nav iesniedzis pierādījumus, kas apliecina, ka pieteicējs bija iecelts par valdes locekli SIA "/Nosaukums A/" vai ieņēma ģenerāldirektora amatu, ka pieteicējam bija noteikta atlīdzība SIA "/Nosaukums A/" par valdes locekļa vai ģenerāldirektora pienākumu pildīšanu un tās apmēru, kā arī kāda iemesla dēļ pieteicējs tika atbrīvots no valdes locekļa vai ģenerāldirektora amata.

[9.2] No Uzņēmumu reģistra datu bāzē pieejamās informācijas tiesa nekonstatē, ka pieteicējs būtu bijis valdes locekli SIA "/Nosaukums A/", savukārt no Rīgas tiesas apgabala prokuratūras 2022. gada 20. oktobra lēmuma (*lietas 60.-67. lapa*), izriet, ka pieteicējs bija /Nosaukums A/ ApS pilnvarotais pārstāvis.

Arī no Rīgas pilsētas tiesas 2022. gada 26. oktobra lēmuma (*lietas 82.-83. lapa*) tiesa nekonstatē, ka pieteicējam būtu bijušas darba attiecības ar SIA "/Nosaukums A/" ar noteiktu darba algu vai tās apmēru.

Savukārt no lietā esošā 2010. gada 26. oktobra pieteicēja aizturēšanas protokola (*lietas 54.-56.lapa*) tiesa konstatē, ka aizturētās personas darba vieta un ieņemamais amats ir SIA "/Nosaukums G/" valdes loceklis.

Ņemot vērā, ka minētā informācija nesakrīt ar pieteicēja norādīto, tiesa atzīst, ka konstatētās pretrunas rada šaubas par pieteicēja patieso nodarbinātību. Pieteicējs ne tiesai, ne ministrijai neiesniedza ne darba līgumu, ne arī kādu cita veida pierādījumu, piemēram, bankas konta izdruku, vai Valsts ieņēmumu dienesta izziņu ar datiem par pieteicēja ienākumiem no SIA "/Nosaukums A/", no kā varētu konstatēt darba attiecību pastāvēšanu un ikmēneša darba algas apmēru, proti, ka pieteicējs ikmēnesi no SIA "/Nosaukums A/" būtu saņēmis darba algu 2000 latus.

Tiesa atzīst par pamatotu ministrijas argumentu, ka iestāde nevar iegūt visu nepieciešamo informāciju. Ja pieteicējs lūdz labvēlīgu administratīvo aktu, tad paša pieteicēja interesēs ir sniegt iestādei detalizētāku informāciju, kā arī pēc iespējas iesniegt pierādījumus, kas to apliecina. Administratīvajā procesā procesa dalībniekiem ir līdzdarbības pienākums, proti, pienākums atbilstoši savām spējām piedalīties pierādījumu savākšanā. Līdzdarbības pienākums ir nozīmīgs, jo var būt gadījumi, kad tikai procesa dalībnieki zina, vai par kādu būtisku lietas faktisko apstākli pierādījumi pastāv un kādi tie tieši varētu būt. Tādējādi tikai pašam pieteicējam var būt zināms, kādi konkrēti dokumenti var apliecināt viņa apgalvojumu pareizību, un tos iesniegt vai gadījumā, ja tie nav pieteicēja rīcībā, norādīt uz tiem iestādei un lūgt tos izprasīt.

Pieteicējs norāda, ka ministrija nav izprasījusi visus krimināllietas materiālus, tomēr pieteicējs nav norādījis, kā visi krimināllietas materiāli var apstiprināt, ka pieteicējs bija darba attiecībās ar SIA "/Nosaukums A/" un viņam bija noteikta darba alga 2000 lati mēnesī, kā arī pieteicēja nav norādījis uz konkrētiem dokumentiem krimināllietas materiālos, kas viņa ieskatā apliecinātu viņa darba tiesisko attiecību pastāvēšanu un ikmēneša darba algas apmēru.

Pieteicējs savā iesniegumā ministrijai norāda, ka krimināllietas materiālos esošais SIA "/Nosaukums A/" īpašnieka nopratināšanas protokols pierāda, ka /Nosaukums A// darba tiesiskās attiecības ar pieteicēju izbeidza tiešā cēloņsakarībā ar nepamatoto kriminālprocesu. Tiesa minēto pieteicēja argumentu noraida kā nepamatotu, jo SIA "/Nosaukums A/" īpašnieka nopratināšanas protokols nav uzskatāms par pierādījumu darba tiesisko attiecību pastāvēšanas vai pieteicēja ikmēneša darba algas apmēra apliecināšanai. Vēl jo vairāk, ņemot vērā, ka 2010. gada 26. oktobra pieteicēja aizturēšanas protokolā (*lietas 54.-56.lapa*) norādīts, ka aizturētās personas darba vieta un ieņemamais amats ir SIA "/Nosaukums G/" valdes loceklis.

[9.3] Pieteicējs nav norādījis uz iemesliem, kas liedza viņam iesniegt ministrijai un tiesai darba tiesisko attiecību pastāvēšanas un ikmēneša darba algas apmēra apliecinošus dokumentus, kā arī pieteicējs nav norādījis uz šādu dokumentu esību citu personu rīcībā un nav lūdzis tos izprasīt.

Ņemot vērā, ka konkrētā zaudējuma veids un tā apmērs ir jāpierāda pašai personai, tiesa atzīst par pamatotu ministrijas secinājumu, ka pieteicējs nav aktīvi līdzdarbojies un iesniedzis pierādījumus, kas ļautu konstatēt zaudējumu atlīdzināšanai nepieciešamos faktus.

[9.4] Ņemot vērā iepriekš norādīto, tiesa nekonstatē priekšnoteikumus nesaņemtās darba samaksas 68 297,85 *euro* 6% gadā atlīdzināšanai saistībā ar pieteicēja atlaišanu no darba SIA "/Nosaukums A/", jo nav konstatējama pieteicēja darba tiesisko attiecību ar SIA "/Nosaukums A/" pastāvēšana un ikmēneša darba algas apmērs.

[10] Pieteicējs lūdz atlīdzināt nesaņemto ienākumu kompensāciju 423 500 *euro*, jo pieteicējs netika pieņemts darbā. Proti, laika posmā no 2011.gada līdz 2022.gada beigām neviena Latvijas mediju kompānija nevēlējās pieteicēju pieņemt darbā. Pieteicējam nebija iespējas ieņemt atbilstošu amatu un saņemt kredītu no Latvijā esošajām bankām, jo tika publicētas nepatiesas ziņas plašsaziņu līdzekļos par pieteicēja izdarītiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Kriminālprocesa dēļ pieteicējam bija ierobežojumi ieņemt vadošo amatu mediju nozarē. Vienlaikus pieteicējs norāda, ka tieši saistībā ar ierosināto kriminālprocesu pieteicēju atteicās pieņemt darbā SIA "Teledistribucija", jo tika izpausta informācija par kriminālprocesu pret pieteicēju.

[10.1] Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 10.panta otrajai daļai, aprēķinot zaudējumu, ņem vērā arī atrauto peļņu, ja privātpersona spēj pierādīt, ka notikumu parastās attīstības gaitā peļņa tiktu gūta.

Savukārt Administratīvā procesa likuma 161. panta pirmajā daļā noteikts, ka administratīvā procesa dalībnieka paskaidrojumi, kas satur ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti viņa prasījumi vai iebildumi, atzīstami par pierādījumiem, ja tos apstiprina citi pārbaudīti un novērtēti pierādījumi.

No lietas materiāliem nav konstatējami pierādījumi, kas apstiprinātu, ka notikumu parastās attīstības gaitā pieteicējs tiktu nodarbināts mediju nozarē vadošos amatos un tādējādi būtu guvis peļņu.

Ir vispār zināms fakts, ka personām, lai tās varētu ieņemt vēlamo amatu, tiek izvirzītas dažādas prasības, kā arī atsevišķos gadījumos ierobežojumi. Tiesa atzīst par pamatotu ministrijas secinājumu, ka, pastāvot konkurencei starp neatkarīgiem tirgus dalībniekiem, tostarp mediju nozarē, darba devējiem ir iespēja izvēlēties atbilstošāko potenciālo darbinieku. Proti, darba devējs amatam ir tiesīgs izvēlēties kvalificētāko profesijas pārstāvi un tādu potenciālo darbinieku, kura spējas un citas prasmes vislabāk atbilst konkrētā darba dēvēja prasībām. Kā to pamatoti norāda ministrija, valsts nevar ietekmēt šādu privāttiesisku attiecību nodibināšanu, kā arī uzņemties atbildību par sekām, jo minētajām attiecībām ir privāttiesisks raksturs.

No normatīvajiem aktiem neizriet ierobežojums personai, pret kuru ierosināts kriminālprocess, ieņemt vadošu amatu mediju nozarē. Uz to nav norādījis arī pieteicējs.

Tiesa kritiski vērtē SIA "/Nosaukums B/" izziņā norādīto informāciju, turklāt tā faktiski norāda uz pieteicēja neatbilstību konkrētam amatam apšaubāmās reputācijas dēļ. Savukārt, ja pieteicējs uzskata, ka konkrētā kriminālprocesa dēļ SIA "/Nosaukums B/" ir apšaubījusi pieteicēja reputāciju, iespējams pārkāpusi vienlīdzīgu tiesību principu un nevainīguma prezumpciju attiecībā uz pieteicēju, tad viņam ir tiesības šāda aizskāruma gadījumā vērsties pret konkrētajām personām civilprocesuālā kārtībā.

[10.2] Ņemot vērā iepriekš norādīto, tiesa nekonstatē priekšnoteikumus pieteicēja prasīto nesaņemto ienākumu 423 500 *euro* atlīdzināšanai saistībā ar pieteicēja neiegūtu amatu, jo pieteicējs nav pierādījis, ka notikumu parastās attīstības gaitā viņš tiktu pieņemts konkrētā amatā ar konkrētu atalgojumu un tādējādi peļņa tiktu gūta.

II
Par veselībai nodarīto kaitējumu un zaudējumiem.

[11] Pieteicējs lūdza atlīdzināt veselībai nodarīto kaitējumu kopsummā 14 280 *euro*, gan mantiskos zaudējumus, gan nemantisko kaitējumu. Pieteicēja ieskatā kriminālprocesa radīto pārdzīvojumu rezultātā pieteicējam ir radušies veselības traucējumi un ar to ārstēšanu saistīti izdevumi.

[11.1] Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 11. panta 1. punktā ietvertajam regulējumam, kriminālprocesa ietvaros citastarp var tikt nodarīts un ir atlīdzināms kaitējums personas veselībai.

Minētā likuma 7. pants noteic, lai konstatētu tiesības uz kaitējuma atlīdzību par veselībai nodarīto kaitējumu, ir jāpastāv tiešai cēloņsakarībai – objektīvai saiknei starp iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcību un tās radīto laika ziņā vēlāk sekojošo kaitējumu, proti, minētā rīcība radījusi un noteikusi kaitējuma iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šo kaitējumu.

Faktus, kas apliecina nemantiskā kaitējuma nodarīšanu, pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt, kā izpaudies tās nemantisko tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, un pamatot atlīdzības apmēru (likuma 9.panta 2.punkts).

No minētajām tiesību normām izriet personas tiesības uz atlīdzinājumu par personai nodarītu veselības kaitējumu, kas radies tiešā celoņsakarībā ar prokuratūras vai tiesas rīcību, un šī rīcība ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šo kaitējumu. Personai pašai ir jāpierāda minētā kaitējuma rašanās celoņsakarība un apmērs.

[11.2] Zaudējumu apliecināšanai pieteicējs ir iesniedzis tiesā SIA "Medicīnas sabiedrības ARS" 2024. gada 5. jūnija ehokardiogrāfijas slēdzienu un 6. jūnija konsultanta slēdzienu, receptes izdruku, kā arī 2024. gada 5. jūnija un 2024. gada 5. jūnija kvītis 135 *euro* apmērā (SIA "Medicīnas sabiedrības ARS" kvīts Nr. Numurs un Nr. Numurs) un SIA "Apotheka" kases čeku par medikamentu iegādi 33,34 *euro*.

Izvērtējot minētos dokumentus, tiesa konstatē, ka tie apstiprina pieteicējam 2024.gada jūnijā noteiktās diagnozes, bet neapstiprina to saistību ar kriminālprocesu.

Savos pieteikuma papildinājumos pieteicējs norādījis un tiesas sēdē paskaidroja, ka 2010.gadā, kad notika pieteicēja aizturēšana un tika uzsākts kriminālprocess, pieteicējs bija pilnībā vesels. Visu laiku kopš 2010. gada pieteicējs sekojis līdzis savam veselības stāvoklim, ik gadu veicis profilaktiskās veselības pārbaudes, nodevis analīzes, nekāda veselības pasliktināšanās līdz pat 2024. gadam nav notikusi. Vienlaikus pieteicēja norāda, ka 2024. gada jūnijā pieteicējam noteiktās diagnozes radušās kriminālprocesa radīto pārdzīvojumu un ilgstoša stresa rezultātā.

Izvērtējot pieteicēja norādīto pamatojumu, tiesa nekonstatē cēloņsakarību starp kriminālprocesu un pieteicējam 2024. gada jūnijā diagnosticētajām saslimšanām. Proti, kriminālprocess tika uzsākts 2010. gada 25. oktobrī, bet izbeigts 2022. gada 26. oktobrī (lēmums stājās spēkā 2022. gada 9. novembrī). Tādējādi, no pieteicēja sniegtajiem paskaidrojumiem var secināt, ka ne kriminālprocesa gaitā, ne arī uzreiz pēc tā izbeigšanas, pieteicējam nebija radušās veselības problēmas vai noteiktas kādas diagnozes, kas būtu sasaistāmas ar kriminālprocesu.

Vienlaikus jāņem vērā, ka cilvēkam laika gaitā dabīgas novecošanās procesā var rasties dažādas veselības problēmas, tostarp, stresa radītas. Tomēr konkrētajā gadījumā nav pamata uzskatīt, ka pieteicējam 2024. gada jūnijā diagnosticētās saslimšanas radušās tiešā cēloņsakarībā ar no 2010. gada 25. oktobra līdz 2022. gada 26. oktobrim ilgušo pret pieteicēju ierosināto kriminālprocesu. Arī pats pieteicējs nav iesniedzis konkrētus pierādījumus, kas apliecinātu viņa apgalvojumus par 2024. gada jūnijā diagnosticēto saslimšanu cēloņsakarību ar minēto kriminālprocesu.

[11.3] Izvērtējot pieteicēja sniegtos paskaidrojumus kopsakarā ar iesniegtajiem dokumentiem, kā arī ņemot vērā, ka izdevumi par ārstēšanos pieteicējam radušies 2024. gadā, tiesa negūst apstiprinājumu, ka pieteicēja veselības problēmu galvenais cēlonis ir tieši kriminālprocess, nevis viņa paša rīcība vai dabīgas novecošanās procesa rezultāts. Līdz ar to izdevumi, kas saistīti ar ārstniecību, nav atlīdzināmi.

III
Par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu

[12] Vienlaikus iepriekšējā sadaļā minētais neliedz pieteicēja pārdzīvojumus ņemt vērā, nosakot kopējo atlīdzināmo nemantisko kaitējumu, ko ministrija arī ir darījusi. Proti, pārsūdzētajā lēmumā, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 996 *euro*, ministrija ņēmusi vērā, ka nepamatotas apsūdzības celšana sagādā ciešanas, jo persona ilgstoši atrodas psiholoģiskas nomāktības un emocionālas trauksmes stāvoklī. Tādējādi, pretēji pieteicēja norādītajam, vispārīgi ir ņemti vērā viņam radītie pārdzīvojumi un stress. Turklāt, minētais apsvērums ir pamatā tam, kādēļ nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums vispār ir noteikts. Tiesa konstatē, ka, vērtējot pieteicēja ciešanas, nozīme piešķirta galvenokārt kriminālprocesa ilgumam (divpadsmit gadi un trīspadsmit dienas), nepamatotai brīvības ierobežošanai, apsūdzības smagumam (pieteicējs tika apsūdzēts mazāk smaga nozieguma izdarīšanā), kā arī tam, ka nav konstatējami tādi papildu apstākļi, kādi bijuši citos salīdzināmos gadījumos (piemēram, notiesājošs spriedums).

Savukārt rakstveida paskaidrojumos tiesai ministrija, papildus lēmumā noteiktajai nemantiskā kaitējuma atlīdzībai, atzīst pieteicēja prasījumu par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu 600 *euro* apmērā saistībā ar kriminālprocesa ilgumu.

Saistībā ar piešķirtā nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru tiesa konstatē, ka ministrija ņēmusi vērā, ka nevienā no kriminālprocesa stadijām tas nav neattaisnoti novilcināts. To no lietas materiāliem nekonstatē arī tiesa. Pieteicējs nekādus pretargumentus šai sakarā nav izvirzījis. Tiesa piekrīt

ministrijai, ka lieta vērtējama kā apjomīga, un katram procesam ir noteikta kārtība un procesuālo darbību secība, kuru īstenošanai nepieciešamais laiks. Tādējādi, nekonstatējot procesa neattaisnotu novilcināšanu, nav pamata lemt par atlīdzinājumu lielākā apmērā.

Pieteicēja ieskatā, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, nav ņemti vērā vairāki būtiski aspekti – kriminālprocesa nesamērīgais ilgums, mēneša darba alga, darba tiesisko attiecību nenodibināšana un publikācijas presē. Līdz ar to tiesa pievērsīsies šo aspektu detalizētākai izvērtēšanai.

[13] Pieteicējs lūdz atlīdzināt par nepamatotu un prettiesisku brīvības ierobežošanu nodarīto nemantisko kaitējumu 14 000 *euro* apmērā.

[13.1] Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 15. panta pirmās daļas 2. punktam, ja ir iestājies viens no Atlīdzināšanas likumā paredzētajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem, fiziskajai personai ir tiesības uz nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu par nepamatotu vai prettiesisku brīvības ierobežošanu, ja tai piemērots Kriminālprocesa likumā paredzētais ar brīvības atņemšanu saistītais procesuālais piespiedu līdzeklis.

Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 15. panta otrajā, trešajā un ceturtajā daļā noteiktajam nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmērs par katru nepamatotu brīvības ierobežošanas dienu ir divu dienu darba samaksa no minimālās mēnešalgas iesniedzēju attaisnojoša nolēmuma spēkā stāšanās brīdī.

Atlīdzināšanas likuma 15. panta piektā daļa noteic, ja fiziskās personas brīvība ir tikusi ierobežota mazāk nekā 24 stundas, uzskatāms, ka šīs personas brīvība bija ierobežota 24 stundas.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2015. gada 24. novembra noteikumu Nr. 656 "Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu" 2. punktu (redakcijā no 2021. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. decembrim) minimālā mēneša darba alga normālā darba laika ietvaros ir 500 *euro*.

No minētajām tiesību normām izriet, ka nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmēru, jāņem vērā attaisnojoša nolēmuma spēkā stāšanās brīdī noteiktā minimālās mēnešalgas darba samaksa. Proti, likumdevējs lēmējiestādei nav piešķīris rīcības brīvību nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma par nepamatoto brīvības ierobežošanu apmēra noteikšanā, tā vietā paredzot, ka atlīdzinājuma apmērs ir nosakāms Atlīdzināšanas likuma 15. panta trešajā un ceturtajā daļā noteiktajā kārtībā un apmērā.

Ievērojot minēto, tiesa noraida kā nepamatotu pieteicēja argumentu, ka par nepamatotu brīvības ierobežojumu jāatlīdzina, pamatojoties uz pieteicēja reālajiem ienākumiem, nevis minimālo algu, jo 2010. gada 26. oktobrī pieteicēja alga nebija 500 *euro*.

[13.2] No 2010. gada 26. oktobra aizturēšanas protokolā norādītās informācijas, kā arī 2010. gada 28. oktobra lēmuma par atbrīvošanu atbrīvošanu no īslaicīgās aizturēšanas vietas (*lietas 56.?57. lapa*), tiesa konstatē, ka pieteicējs 2010. gada 26. oktobrī plkst. 16.40 tika aizturēts un līdz 2010. gada 28. oktobra plkst. 10.55 atradās Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes īslaicīgās aizturēšanas vietā. Tādējādi tiesa secina, ka pieteicēja brīvība tika nepamatoti ierobežota trīs dienas.

Kā jau tiesa konstatēja, kriminālprocess pilnībā izbeigts pieteicēju reabilitējošu apstākļu dēļ un tiesas nolēmums stājies spēkā 2022. gada 9. novembrī. Tādējādi minētais kriminālprocess uzskatāms par nepamatotu un līdz ar to arī pieteicēja brīvības ierobežojums, kas noticis šī kriminālprocesa ietvaros, uzskatāms par nepamatotu.

Ievērojot minēto, kā arī spēkā esošo tiesisko regulējumu, tiesa atzīst, ka ministrija pamatoti piemēroja minēto noteikumu redakciju, kas bija spēkā līdz 2022.gada 31. decembrim, un pamatoti noteica pieteicējam atlīdzību par nepamatotu brīvības ierobežošanu 96 *euro* apmērā.

[14] Pieteicējs uzskata, ka viņa aizturēšana ir bijusi nelikumīga, līdz ar to viņam pienākas morālais kaitējums 7000 *euro* apmērā.

[14.1] Tiesa vērš pieteicēja uzmanību, ka Atlīdzināšanas likuma 6. pants nošķir terminus "prettiesisks" un "nepamatots".

Atlīdzināšanas likuma 6. panta pirmā daļa noteic, ka iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcība šā likuma izpratnē ir prettiesiska, ja ar šo rīcību pārkāptas tiesību normas un vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem. Prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu.

Minētā panta otrā daļa noteic, ka iestādes, prokuratūras, tiesas vai Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (šobrīd – Finanšu izlūkošanas dienests) rīcība šā likuma izpratnē ir nepamatota, ja tā lēmums pieņemšanas brīdī ir atbildis tiesību normām, taču vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem.

Senāts jau iepriekš līdzīgās lietās norādījis, ka administratīvajai tiesai nav kompetences un tā nav pilnvarota pārvērtēt apstākļus krimināllietā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā. Tās uzdevums ir tikai pārbaudīt, vai iestāde, kuras kompetencē ir izlemt jautājumu par atlīdzinājumu, ir ievērojusi Kaitējuma atlīdzināšanas likuma normas un noteikusi atbilstošu atlīdzinājumu par pārkāpumu (personas tiesību aizskārumu), kuru konstatējusi iestāde, kas ir kompetenta veikt pārbaudi (sk. *Senāta 2018. gada 14. novembra lēmuma lietā Nr. SKA?1081/2018, ECLI:LV:AT:2018:1114.SKA108118.4.L, 10. punkts*). No šā noteikuma ir iespējamas atkāpes tikai izņēmuma gadījumos, kad likumdevējs nav paredzējis institūciju, kura var veikt šādu izvērtējumu (sk. *Senāta 2021. gada 8. novembra lēmums lietā Nr. SKA?619/2021, ECLI:LV:AT:2021:1108.A420229019.10.L*).

Kriminālprocesā veikto darbību un lēmumu tiesiskuma izvērtēšanas kārtība noteikta Kriminālprocesa likuma 24. nodaļā „Sūdzības". Kriminālprocesa likuma 336.panta pirmā daļa noteic, ka sūdzību par kriminālprocesu veicošās amatpersonas rīcību vai nolēmumu var iesniegt procesā iesaistītā persona, kā arī persona, kuras tiesības vai likumīgās intereses ir aizskartas ar konkrēto rīcību vai nolēmumu. Saskaņā ar minētā likuma 337. panta otrās daļas 1. un 2. punktu sūdzību par izmeklēšanas grupas dalībnieka, procesuālā uzdevuma izpildītāja, eksperta vai revidenta rīcību – nodod izlemšanai procesa virzītājam, savukārt sūdzību par izmeklētāja rīcību vai lēmumiem – uzraugošajam prokuroram.

Tātad likumdevējs ir paredzējis institūciju, kura var veikt izvērtējumu par kriminālprocesā veikto darbību, tostarp aizturēšanas tiesiskumu. Senāts, vērtējot Krimināllikuma 336. panta normas, jau ir atzinis, ka valsts ir radījusi tiesisko sistēmu, lai indivīds varētu efektīvi aizsargāt savas tiesības un panāktu kaitējumu izraisījušās rīcības tiesiskuma izvērtējumu pamatprocesā (sk. *Senāta 2022. gada 21. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-373/2022, ECLI:LV:AT:2022:0421.A420171519.14.S, 5. punkts*).

No lietas materiāliem tiesa nekonstatē un arī pieteicējs tiesas sēdē atzina, ka nav atsevišķu lēmumu par kādas attiecīgā kriminālprocesa ietvaros veiktās procesuālās darbības atzīšanu par prettiesisku. No pieteicēja paskaidrojumiem tiesa secina, ka pieteicējs bija apstrīdējis konkrētas procesuālās darbības, taču viņa iesniegumi noraidīti kā nepamatoti. Tādējādi izskatāmajā gadījumā nav pamata pieteicēja aizturēšanu vērtēt kā prettiesisku, bet tā uzskatāma par nepamatotu.

[14.2] Senāts norādījis, ka no Atlīdzināšanas likuma normām izriet, ka personai ir tiesības uz atlīdzinājumu gan tad, ja iestāde rīkojusies prettiesiski, gan arī tad, ja iestāde rīkojusies tiesiski, taču, kā izrādījies vēlāk, nepamatoti (sk. *likuma 1.pantu*). Pirmajā gadījumā atlīdzinājuma piešķiršanai nepieciešams kompetentās institūcijas lēmums par to, ka kāda konkrēta darbība bijusi prettiesiska, savukārt otrajā gadījumā šāds lēmums nav nepieciešams. Atlīdzināšanas likuma 6.panta otrā daļa kā vienīgo priekšnoteikumu tam, lai iestādes rīcība tiktu uzskatīta par nepamatotu, paredz apstākli, ka ir iestājies kāds no likumā minētajiem atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem.

Atlīdzināšanas likumprojekta anotācijā, paskaidrojot likumprojektā ietverto regulējumu kaitējuma atlīdzināšanai par nepamatotu rīcību administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros (sākotnēji to bija paredzēts regulēt atsevišķi), norādīts, ka svarīgi ir tas, vai persona ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu, proti, vai viņu var vainot prettiesiskā nodarījumā. Tādējādi izšķirošais faktors ir nevis iestādes rīcības atbilstība Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksam, bet gan personas vainas neesība (sk. *likumprojekta „Krimināprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā*

kaitējuma atlīdzināšanas likums" anotācija).

Senāts uzskata, ka ir loģiski un taisnīgi tādu pašu principu attiecināt arī uz kaitējuma atlīdzināšanu par nepamatota kriminālprocesa ietvaros veiktām darbībām, kas personai radījušas kaitējumu, un šāds princips arī ir paredzēts Atlīdzināšanas likuma 6.panta otrajā daļā (sk. *Senāta 2023. gada 20. septembra spriedums lietā Nr. A420272218, SKA?107/2023, ECLI:LV:AT:2023:0920.A420272218.14.S, 11. punktu*).

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka ministrija pamatoti pieteicēja nepamatotu aizturēšanu attiecīgajā kriminālprocesā ir vērtējusi kā vienu no apsvērumiem, ko ņēma vērā, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

[15] Pieteicējs norāda, ka sakarā ar piemērotajiem drošības līdzekļiem (aizliegums izbraukt no valsts un uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā), viņš nevarēja izceļot no Latvijas (darba mērķiem).

No lietas materiāliem un Tiesu informācijas sistēmā pieejamās informācijas tiesa konstatē, ka ar 2010. gada 1. novembra lēmumu pieteicējam tika piemērots drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā. Ar 2011. gada 12. jūlija lēmumu tika izbeigts kriminālprocess un atcelts pieteicējam piemērotais drošības līdzeklis. Ar Rīgas apgabala prokuratūras 2011. gada 26. septembra lēmumu tika pilnībā atcelts procesa virzītāja 2011. gada 12. jūlija lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu. Savukārt, 2012. gada 3. augustā pieteicējam tika atcelts piemērotais drošības līdzeklis.

Vienlaikus tiesa no lietas materiāliem un Tiesu informācijas sistēmā norādītās informācijas nekonstatē, ka pieteicējam būtu bijis piemērots drošības līdzeklis – aizliegums izbraukt no valsts. Arī pats pieteicējs šādus pierādījumus lietā nav iesniedzis.

No pieteicēja sniegtajiem paskaidrojumiem tiesa nekonstatē, kā arī ministrija nav konstatējusi, ka pieteicējs būtu lūdzis procesa virzītāja atļauju atstāt noteikto dzīvesvietu ilgāk par 24 stundām un ka viņa lūgums būtu bijis noraidīts, un tādējādi būtu pamats uzskatīt, ka minētā drošības līdzekļa piemērošana būtu radījusi pieteicējam nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 262. panta pirmās daļas 7. punktam pirmstiesas procesā var pārsūdzēt procesa virzītāja pieņemto lēmumu par uzturēšanos noteiktā vietā.

Lietā nav informācijas, ka pieteicējs lēmumu par uzturēšanos noteiktā dzīvesvietā būtu pārsūdzējis izmeklēšanas tiesnesim. Šādu argumentu nav norādījis arī pieteicējs.

Tādējādi nav pamata uzskatīt, ka pats pieteicējs viņam piemēroto drošības līdzekli – uzturēšanos noteiktā dzīvesvietā – nav novērtējis kā būtisku savu tiesību ierobežojumu.

Ievērojot iepriekš norādīto, tiesa atzīst par pamatotu ministrijas secinājumu, ka nepamatots kriminālprocess pats par sevi jau ir atzīstams par kaitējumu raksturojošo apstākli, savukārt kriminālprocesā veiktās darbības atzīstamas par daļu no paša kriminālprocesa radītajām neērtībām. Tādējādi pieteicējam piemērotais drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā – nav atzīstams par tādu kaitējumu raksturojošo apstākli, par kuru nosakāms papildu atlīdzinājums, jo no lietas materiāliem neizriet, ka drošības līdzekļa piemērošana radīja pieteicējam jebkādas sekas.

[16] Pieteicējs lūdz atlīdzināt kaitējumu par goda, cieņas un reputācijas aizskārumu 23 000 *euro* apmērā, jo pieteicējs tika aizturēts paziņu klātbūtnē, viņa kratīšana bija cieņu aizskaroša.

[16.1] Tiesa neapšauba, ka personas aizturēšana publiskā vietā, tostarp, paziņu klātbūtnē, var sagādāt personai neērtības un pārdzīvojumus, tomēr no pieteicēja norādītā pamatojuma nav secināms, ka minētā situācija būtu radījusi pieteicējam kādas būtiskas nelabvēlīgas nemantiskas sekas.

No pieteicēja aizturēšanas 2010. gada 26. oktobra protokola (*lietas 55.-56. lapa*) tiesa konstatē, ka tika veikta pieteicēja kratīšana. Tiesai nav pamata apšaubīt, ka atsevišķu procesuālu darbību veikšana personai var būt nepatīkama, pat cieņu aizskaroša. Tomēr, tiesa vērš pieteicēja uzmanību uz tiesas jau iepriekš norādīto, ka atsevišķu procesuālo darbību pārsūdzēšanai kriminālprocesā ir noteikta kārtība un ministrija nav tiesīga vērtēt kriminālprocesu veicošo amatpersonu darbību.

Tāpat tiesa no lietas materiāliem nekonstatē pret pieteicēju ierosinātā kriminālprocesa negatīvo ietekmi kopumā uz pieteicēja reputāciju vai tai radīto aizskārumu. Arī pats pieteicējs nekādus pierādījumus saistībā ar šo argumentu nav iesniedzis.

[16.2] Tiesa jau iepriekš atzina, ka nepamatots kriminālprocess pats par sevi jau ir atzīstams par kaitējumu raksturojošo apstākli, savukārt kriminālprocesā veiktās darbības atzīstamas par daļu no paša kriminālprocesa radītajām neērtībām. Turklāt, jāņem vērā, ka ne jebkurš personas subjektīvi uztverts emocionāls pārdzīvojums rada pamatu nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai. Ņemot vērā, ka ministrija jau ir piešķīrusi pieteicējam nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu par nepamatotu kriminālprocesu, savukārt pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus savu argumentu pamatošanai, tiesa atzīst, ka kriminālprocesuālās darbības – pieteicēja aizturēšana paziņu klātbūtnē un kratīšana – pašas par sevi nav atzīstamas par tādu, papildus kaitējumu raksturojošo apstākli, par kuru nosakāms papildu atlīdzinājums.

[17] Pieteicēja ieskatā, nosakot nemantisko kaitējumu, jāņem vērā arī darba tiesisko attiecību izbeigšana.

Latvijas Republikas Satversmes 92.panta otrais teikums paredz, ka ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.

Kriminālprocesa likuma 19.panta pirmā daļa nosaka, ka neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek konstatēta šajā likumā noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar juridiskajā literatūrā skaidroto nevainīguma prezumpcija liedz pret personu izturēties tā, it kā būtu pierādīts, ka tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Tā rada pienākumu ikvienu personu, kuras vaina nav pierādīta ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, uzskatīt par nevainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā (*Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 146.lpp.*).

Kā pamatoti norādījusi ministrija, nevainīguma prezumpcija ir viens no taisnīga procesa elementiem un kā procesuāla tiesība galvenokārt kalpo aizstāvības tiesību garantēšanai, vienlaikus arī palīdzot aizsargāt apsūdzētā godu un cieņu. Nevainīguma prezumpcija liedz pret personu izturēties tā, it kā būtu pierādīts, ka tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Līdz ar to personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess, nav jāpierāda savs nevainīgums nedz tiesai, nedz sabiedrībai. Tādējādi kriminālprocess pats par sevi nav un nevar būt pamats darba tiesisko attiecību izbeigšanai. Ja pieteicējs uzskata, ka pieteicēja darba devējs neievēroja nevainīguma prezumpciju attiecībā uz pieteicēju, tad šis jautājums risināms ar attiecīgajām personām normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Ievērojot minēto, nav pamata uzskatīt, ka starp kriminālprocesa uzsākšanu pret pieteicēju un pieteicēja darba tiesisko attiecību izbeigšanu nepastāv tieša cēloņsakarība. Tādējādi ministrija pamatoti attiecīgo apstākli nav ņēmusi vērā, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[18] Pieteicēja ieskatā nevainīguma prezumpcija kriminālprocesā attiecībā uz pieteicēju netika ievērota. Proti, pieteicējs Rīgas tiesas apgabala prokuratūrai vairākas reizes nosūtīja prasību pārtraukt kriminālprocesu, savukārt Rīgas tiesas apgabala prokuratūra atteica izbeigt kriminālprocesu.

Tiesa minēto pieteicēja argumentu noraida kā nepamatotu turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 6.pantam amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, ikvienā gadījumā, kad kļuvis zināms kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un pamats, ir pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesu un novest to līdz Krimināllikumā

paredzētajam krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam.

No minētas tiesību normas izriet, ka kriminālprocesa uzsākšana ir procesa virzītāja imperatīvs pienākums, nevis izvēle. Līdz ar to pieteikums par kriminālprocesa izbeigšanu nedod pieteicējam tiesības paļauties, ka kriminālprocess tiks izbeigts, pamatojoties uz minētā pieteikuma pamata. Savukārt procesa virzītāja atteikums izbeigt kriminālprocesu nevar tikt uzskatīts par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, jo nevainīguma prezumpcija tiek pārkāpta, ja tiesas nolēmums vai publiskas personas izteikumi atspoguļos viedokli par personas vainu vēl pirms vaina tiek pierādīta saskaņā ar likumu.

Pieteicējs pieteikumā norāda, ka Rīgas tiesas prokuratūras virsprokurors vairākas reizes pieteicējam sniedza atbildi, ka prokurore ir pārliecināta, ka pieteicējs ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu. Tomēr pieteicējs šādus pierādījumus nav iesniedzis ne ministrijai, ne tiesai.

[19] Attiecībā par pieteicēja lūgumu piedzīt solidāri no prokurora, izmeklētāja un virsprokurora regresa kārtībā pieteicējam piespriestos līdzekļus, tiesa vērš pieteicēja uzmanību, ka Atlīdzināšanas likuma 26. panta pirmajā daļā noteikts, lai noskaidrotu apstākļus, kas izraisījuši vai veicinājuši atlīdzināmā kaitējuma nodarīšanu, lēmējiestāde, kas pieņēma lēmumu atlīdzināt kaitējumu, vai iestāde, kas tiesā bija pieaicināta atbildētāja pusē, mēneša laikā pēc galīgā nolēmuma spēkā stāšanās izvērtē katru konkrēto gadījumu, kad atlīdzināms kaitējums saskaņā ar lēmējiestādes lēmumu vai tiesas nolēmumu.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst par pamatotu ministrijas norādīto, ka gadījumos, kad atlīdzināms kaitējums saskaņā ar iestādes lēmumu vai tiesas nolēmumu, likumdevējs ir noteicis iestādes pienākumu izvērtēt katru konkrēto gadījumu. No minētās tiesību normas neizriet tiesas pienākums iesaistīties šāda lēmuma iestādes pieņemšanā, norādīt iestādei uz konkrēta satura lēmuma pieņemšanu vai pārbaudīt iestādes izvēles pamatojumu.

[20] Pieteicēja ieskatā nodarītais nemantiskais kaitējums ir smagāks un par to piešķirams atlīdzinājums, jo par notikušo rakstīja prese. Pieteicējs iesniedzis tiesai pierādījumus, kas apliecina presē publicēto informāciju (*lietas 133.-144. lapa*). Tiesa noraida minēto pieteicēja argumentu turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[20.1] No vienas puses, Latvijas Republikas Satversmes 96. pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību, no otras puses, 100. panta pirmais teikums paredz, ka ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) 153. apsvērumā un 85. pantā ir uzsvērts, ka ir jāpanāk līdzsvars starp tiesībām uz personas datu aizsardzību un tiesībām uz vārda un informācijas brīvību un jo īpaši tiesībām saņemt un sniegt informāciju.

Tāpēc uz personas datu apstrādi tikai žurnālistikas vajadzībām ir izdarāmas atkāpes, kas ir nepieciešamas minēto pamattiesību līdzsvara nodrošināšanai. No minētā izriet, ka ikvienas personas tiesības uz privāto dzīvi ir līdzsvarojamas ar visas sabiedrības tiesībām uz informāciju.

[20.2] Kriminālprocesa likuma 1. pantā ietvertais mērķis noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē, nav saprotams tādējādi, ka amatpersonai, kura veic kriminālprocesu, par to būtu aizliegts sniegt sabiedrībai jebkādu informāciju.

Kā jau tiesa norādīja, Senāta judikatūrā ir skaidrots, ka Atlīdzināšanas likums aptver nemantisko kaitējumu, kas kriminālprocesā nodarīts iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ. Plašsaziņas līdzekļi publikācijas sagatavo ārpus kriminālprocesa, neatkarīgi īstenojot savu pienākumu sniegt sabiedrībai informāciju, kas skar tās intereses, vienlaikus ievērojot noteikumu, ka tiesvedības procesa atspoguļojumā nav pieļaujama tādu materiālu publicēšana, kuri pārkāpj nevainīguma prezumpciju, kā tas noteikts likumā "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem".

Tātad atbildība par publikāciju saturu un ar tām nodarīto iespējamo nemantisko kaitējumu gulstas uz plašsaziņas līdzekļiem, nevis valsti. Likumdevējs ir paredzējis vairākus mehānismus personas tiesisko interešu aizsardzībai gadījumā, ja plašsaziņas līdzeklis ir publicējis materiālus, kas pārkāpj nevainīguma prezumpciju vai kā citādi nodara personai kaitējumu, sniedzot nepatiesas ziņas, ceļot neslavu vai aizskarot tās godu un cieņu.

Saskaņā ar likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" persona ir tiesīga pieprasīt, lai plašsaziņas līdzekļi atsauc par to publicētās (pārraidītās) ziņas, ja tās neatbilst patiesībai. Citos goda un cieņas aizskaršanas gadījumos personai ir tiesības prasīt atvainošanos.

Civillikuma 2352.[1] pants noteic, ka katram ir tiesības prasīt tiesas ceļā atsaukt ziņas, kas aizskar viņa godu un cieņu, ja šādu ziņu izplatītājs nepierāda, ka tās atbilst patiesībai.

Savukārt, ja persona uzskata, ka publikācija pārkāpj tās tiesības uz privātās vai ģimenes dzīves neaizskaramību, lai gan publiskotā informācija ir patiesa (nav piemērojams Civillikuma 2352.[1] pants), tā var prasīt atlīdzību par morālo kaitējumu, pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 92.panta otro teikumu un Civillikuma 1635. pantu. Turklāt likumdevējs Atlīdzināšanas likuma 16.panta otrajā daļā ir paredzējis papildu mehānismu personas tiesisko interešu aizstāvībai gadījumā, ja ziņas par kriminālprocesu atspoguļotas plašsaziņas līdzekļos un ir iestājies kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskais pamats: pēc privātpersonas pieprasījuma plašsaziņas līdzekļiem jāpublicē informācija par kriminālprocesa izbeigšanu (sk. *Senāta 2022. gada 21. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA373/2022, ECLI:LV:AT:2022:0421.A420171519.14.S, 7. punkts*).

Ievērojot minēto, saistībā ar publikācijām presē par konkrēto kriminālprocesu tiesa no lietas materiāliem nekonstatē tādus apstākļus, kas varētu būt par pamatu lemt par atlīdzinājumu.

[20.3] Savukārt, attiecībā par nepatiesu ziņu publicēšanu plašsaziņu līdzekļos par pieteicēja izdarītiem noziedzīgajiem nodarījumiem, tiesa vērš pieteicēja uzmanību, ka plašsaziņas līdzekļi publikācijas sagatavo ārpus kriminālprocesa, neatkarīgi īstenojot savu pienākumu sniegt sabiedrībai informāciju, kas skar tās intereses, vienlaikus ievērojot noteikumu, ka tiesvedības procesa atspoguļojumā nav pieļaujama tādu materiālu publicēšana, kuri pārkāpj nevainīguma prezumpciju, kā tas noteikts likumā „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem". Tātad atbildība par publikāciju saturu un ar tām nodarīto iespējamo nemantisko kaitējumu gulstas uz plašsaziņas līdzekļiem, nevis valsti (*sk. 2022. gada 21. aprīļa spriedumu Nr. SKA-373/2022, ECLI:LV:AT:2022:0421.A420171519.14.S; 2022. gada 25. februāra sprieduma lietā Nr. SKA?254/2022, ECLI:LV:AT:2022:0225.A420138419.9.S, 10. punktu*).

Tādējādi, šāds jautājums nav izskatāms administratīvajā procesā, bet gadījumā, ja par pieteicēju tikusi publicēta nepatiesa informācija, pieteicējs ir tiesīgs vērsties pret attiecīgo personu civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā.

[21] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa, izvērtējusi pieteicēja pieteikumā un tiesas sēdē paustos apsvērumus, nekonstatē pamatu ministrijas piešķirtā un rakstveida paskaidrojumos papildus atzītā nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma palielināšanai.

Attiecībā uz kopējo nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru tiesa vispārīgi norāda uz tiesu judikatūrā atzīto, ka tā noteikšanā ir jāņem vērā arī citos salīdzināmos gadījumos noteiktais atlīdzinājums. Šāds apsvērums izriet no tiesiskās vienlīdzības principa. Proti, ka salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam ir jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam (*sk., Senāta 2010. gada 16. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-104/2010, A42466905, 15. punktu*).

Pārbaudot pārsūdzēto lēmumu, tiesa konstatē, ka ministrija ir sekojusi minētajam pamatprincipam. Tiesa nesaskata neatbilstības vai kļūdas ministrijas veiktajā citu salīdzināmo gadījumu novērtējumā.

IV
Kopsavilkums

[22] Apkopojot visu iepriekš norādīto, tiesa atzīst, ka pieteicēja prasījums par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu ir apmierināms daļā, kurā ministrija papildus ir atzinusi atlīdzinājumu pieteicējam saistībā ar nepamatotu kriminālprocesu un tā ilgumu. Proti, papildus ministrijas lēmumā piešķirtajam atlīdzinājumam, pieteicējam papildus atlīdzināms nemantiskais kaitējums 600 *euro* apmērā. Pārējā daļā pieteikums ir noraidāms.

Senāts ir atzinis, ka tiesai nav pienākuma atbildēt uz pilnīgi visiem procesa dalībnieku izteiktajiem argumentiem, vien tiem, kuriem ir būtiska nozīme lietā (sk. *Senāta 2019. gada 5. jūlija sprieduma lietā Nr.A420204717 10. punkts*). Tiesa norāda, ka ir iepazinusies un izvērtējusi pilnīgi visus pieteicēja norādītos argumentus, tomēr šajā spriedumā procesuālās ekonomijas nolūkā sniedz atbildi uz būtiskajiem pieteicēja argumentiem lietā.

[23] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļā apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Par pieteikumu iesniegšanu tiesā ir samaksāta valsts nodeva 30 *euro* (*lietas 27. lapa*).

Valsts nodevas atmaksa tiek veikta Ministru kabineta 2013. gada 12. februāra noteikumu Nr. 85 "Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar šo noteikumu 13. punktu valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc tiesas vai tiesneša nolēmuma stāšanās spēkā Administratīvā procesa likuma 126. pantā minētajos gadījumos no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Ņemot vērā, ka tiesa daļēji apmierina pieteicēja pieteikumu, tad, ievērojot minētajā tiesību normās noteikto, pieteicēja labā no atbildētājas piespriežama samaksātā valsts nodeva 30 *euro* apmērā, kas atlīdzināma no ministrijas budžeta līdzekļiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, 246.?251. pantu, 254. panta pirmo daļu un 289.-291. pantu, tiesa

nosprieda:

daļēji apmierināt /pers. A/ pieteikumu;

uzlikt par pienākumu Tieslietu ministrijai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas papildus atlīdzināt /pers. A/ nemantisko kaitējumu 600 *euro*;

noraidīt /pers. A/ pieteikumu pārējā daļā;

piespriest no Latvijas Republikas par labu /pers. A/ valsts nodevu 30 *euro*, atlīdzinot to no Tieslietu ministrijas budžeta līdzekļiem.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese I.Petrovska